

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ВИХОДУ НА ПЕНСІЮ

Постановка проблеми. Одним з найбільш змінних моментів особистості на життєвому шляху, що тягне за собою різкі зміни в умовах і способі її життя, є вихід на пенсію. Припинення професійної діяльності у період пізньої зрілості призводить до того, що людина опиняється на узбіччі суспільного життя.

Актуальність даної проблеми, а саме готовність особистості пізньої зрілості до виходу на пенсію, є важливою і потребує конкретного вивчення. Старіння українського населення (майже третина складається з людей перед пенсійного та пенсійного віку). З 1 жовтня 2011 року збільшився пенсійний вік в Україні: жінки – 60 років, чоловіки – 65 років. У Пенсійному фонді у містах і районах Волинської області перебувають на обліку 275529 пенсіонерів, з них за віком – 207350, за вислугу років – 3869.

Постановка завдання: здійснити теоретичний аналіз феномену «психологічна готовність» до виходу на пенсію та конструювання концептуальної моделі осіб пізньої зрілості до виходу на пенсію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основною думкою психології в дослідженні готовності до виходу на пенсію є врахування індивідуальних відмінностей людини в період пізньої зрілості.

Дослідженнями розвитку особистості у різні вікові періоди займався видатний психолог Е. Еріксон. Він у своїй книзі “Дитинство і суспільство” розділив життя людини на вісім стадій психосоціального розвитку [9,с.219].

М. Ванг провів ряд емпіричних досліджень, результати яких засвідчують, що після виходу на пенсію життя людини змінюється нерівномірно [4,с.288].

На думку Н. Паніної, важливим у формуванні психологічної готовності до виходу на пенсію є процес соціальної адаптації [3].

Дослідження пенсійної зрілості у психології представлені у працях вітчизняних вчених. Н. Чепелева вводить поняття індексу пенсійної зрілості. Чим вищий індекс пенсійної зрілості, тим швидше та краще особистість адаптується до статусу пенсіонера [10].

Виклад основного матеріалу дослідження. Пенсійна зрілість – новоутворення психіки людини, що виявляється в позитивному сприйнятті перспективи виходу на пенсію, готовності до завершення професійного циклу.

Для визначення віку особистості використовують поняття “хронологічний”, “біологічний вік”, “соціальний вік”, “психологічний вік”. Вік – етап розвитку людини, що характеризується специфічними для нього закономірностями формування організму і особистості [6,с.23].

Можливо виділити декілька факторів, від яких залежить вміння людини приймати нову роль, роль пенсіонера: фізичне здоров’я; економічне становище; пільги; соціальне та сімейне становище; житлові умови; освіта, зміст діяльності; правильний вибір занять і раціональна їх організація.

Моделювання - заміна реального об’єкта вивчення об’єктом-замінником (моделлю), який містить у собі риси, зв’язки, відношення досліджуваного об’єкта [8,с.63].

Проаналізуємо детальніше кожний компонент психологічної готовності.

Когнітивний компонент психологічної готовності особистості пізньої зрілості полягає у необхідності людини отримувати необхідні знання, вмінні мобілізувати свої

знання та досвід, визначати способи виходу з депресивних станів, конфліктних та кризових ситуацій (рис.1.1)

Емоційно-вольовий компонент психологічної готовності виконує функцію покращання навичок психічної саморегуляції, самоконтролю, тобто приводить важливі якості особистості до готовності діяти ефективно у взаємодії з суспільством, оточуючими (рис. 1.1)

Мотиваційний компонент психологічної готовності осіб пізньої зрілості до виходу на пенсію полягає у спрямованості особистості до позитивного сприйняття навколишнього середовища, свого майбутнього, усвідомлення власної значущості, зростання вагомості пізнавальних мотивів, цінностей, інтересів, вироблення стійких установок (рис.1.1)

Конативний компонент психологічної готовності спрямовує особистість до певної поведінки. Спорт, хобі та активний відпочинок сприяють психологічній готовності особистості до виходу на пенсію (рис. 1.1)

Вказані вище структурні компоненти психологічної готовності осіб пізньої зрілості до виходу на пенсію тісно переплетені між собою і цілісно забезпечують ефективність безболісного припинення професійної діяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Вивчаючи проблеми психологічної готовності до виходу на пенсію особистості пізньої зрілості до її виходу на пенсію, ми дійшли наступних висновків: готовність особистості пізньої зрілості до виходу на пенсію слід розглядати як державну соціальну проблему, як головну умову благополучної старості; важливий внесок у формування психологічної готовності здійснює позитивна і амбівалентна інтерпретація життєвого досвіду.

Література.

1. Засекіна Л. В. Психологічна готовність особистості до пенсії в період пізньої зрілості: психолінгвістичний вимір / Л. В. Засекіна // Психологічні перспективи. – Луцьк : РВВ « Вежа» Волин. нац. у-ту ім. Лесі українки, 2012. – Вип. 20. – С. 286-292.
2. Самыгин С. И. Возрастная психология для студентов / С. И. Самыгин , Т. Г. Никуленко, С. А. Сущенко.– Ростов н/Д : Феникс. 2010. – 220 с.
3. Скрипченко О. В. Загальна психологія : Навч. посібник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднічук – К.: А.П.Н., 1999. – 463 с.
4. Хьелл Л. Теории личности (Основные положения, исследования и применение) / Л. Хьелл , Д. Зиглер. – СПб.: Питер. 1999. – 608 с.
5. Чепелева Н. В. Проблемы психологической герменевтики / Н. В. Чепелева. – К. : Изд-во нац. пед. ун-та им. Н.П. Драгоманова, 2009. – 382 с.